

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 4 mars 1922 kl. 1 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 4 i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av lämpligt arbete åt tuberkulossjuka konvalescenter.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 162, har fru Östlund hemställt, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående de åtgärder, som kunna vidtagas för beredande av lämpligt arbete åt tuberkulossjuka konvalescenter, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kan föranleda». *Motionen.*

Med avseende på motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har fått del av ett av första kammarens andra tillfälliga utskott, med anledning av en i denna kammare i ämnet väckt likalydande motion, från Svenska nationalföreningen mot tuberkulos begärt yttrande, i vilket medicinalstyrelsen för sin del i avgivit utlåtande till alla delar instämt.

Det i förevarande motion avhandlade ämnet är enligt utskottets mening av den vikt och beskaffenhet, att det måste anses vara förtjänt av statsmakternas synnerliga beaktande. Såsom i motionen påpekas och i läkarkretsar vid skilda tillfällen framhållits, har erfarenheten redan länge givit vid handen, att den i vårt land så storlaget anlagda och med så stora kostnader bedrivna verksamheten för tuberkulossjukdomens bekämpande icke givit, eller rättare sagt, icke förmått — efter enbart de linjer efter vilka denna verksamhet hittills bedrivits — giva de resultat, som önskvärt varit. Orsakerna härtill ha flerfaldiga gånger från sakkunnigt håll blivit berörda och skola i detta samband ej närmare utvecklas. Utskottet vill endast i korthet betona, att den här åsyftade bristen väsentligen framträder däri, att de från sanatorierna utskrivna patienterna i de flesta fall,

Utskottet.

vilket givetvis särskilt gäller de mindre bemedlade, sakna möjligheter att på lämpligt sätt fullfölja sin rekonvalescens, varför de genom att omedelbart återgå till sina tidigare förvärvsarbeten av olika slag lätteligen ådraga sig recidiv av sin sjukdom. Följden blir förnyad sanatorievistelse med betydligt minskade utsikter till räddning. Felet ligger naturligtvis ej i sanatorievården i och för sig, det ligger däri, att sanatorievården är otillräcklig. Den kan visserligen så till vida fylla sin uppgift, att den åstadkommer förbättring, där sådan över huvud är möjlig, men den kan ej i önskvärd grad trygga förbättringens framtida bestånd. Önskemålet är därför, att sanatorievården utvidgas, eller rättare sagt, kompletteras med sådana anordningar, varigenom de utskrivna patienterna erhålla möjlighet att efter för deras tillstånd avpassade förhållanden sysselsätta sig med lämpligt arbete för att, i den mån det låter sig göra, så småningom förbereda återgången till ordinär verksamhet. Endast därigenom kan sanatorievistelsen väntas medföra den nytta som avses. Skall vår sanatorieorganisation kunna bli verkligt effektiv och på rätta sättet fylla sin uppgift synes inrättandet av dylika kompletterande anordningar, som nyss antytts, vara en oundgänglig förutsättning. Att här sålunda föreligger ett stort och betydelsefullt spörsmål, som oavvisligen tränger till sin lösning, och att denna lösning ej utan ingripande från det allmännas sida kan ernås, är enligt utskottets mening uppenbart.

Ett stöd för att ett verkligt kännbart behov av åtgärder i ovan antytt syfte förefinnes kan hämtas av några siffror ur den officiella hälsovårdsstatistiken, för såvitt denna för de senaste åren (1916—1920) är tillgänglig. Antalet patienter, som årligen lämna sanatorierna såsom mer eller mindre »förbättrade», (kategorierna B och C i tabellen över från sanatorierna utskrivna i bemälda statistik) och av vilka ett flertal kan tänkas bli föremål för här berörda åtgärder, uppgår till omkring 47,5 procent beträffande män och en obetydlig mindre beträffande kvinnor av hela det utskrivna antalet. Härtill kommer såsom »oförbättrade» utskrivna 16 à 17 procent, varav en del säkerligen också skulle komma i fråga för ett omhändertagande av här ifrågavarande art. Med dessa siffror stämmer en av nationalföreningen meddelad uppgift om ett behov av konvalescentvård för omkring 1,600 patienter. Tilläggas kan att i medeltal omkring 7 procent av sanatoriepatienterna utskrivas såsom »försämrade». Utskottet vill för sin del uttala angelägenheten av att särskilda åtgärder träffas även i fråga om dessa obotliga fall, och

att i samband med en utredning om konvalescentvården beaktas vad som i detta avseende kan åtgöras.

Såsom ovan antytts och även av nationalföreningens utlåtande framgår, är man inom för tuberkulosfrågan intresserade kretsar i princip ense om nödvändigheten av att i lämplig form arbete beredes åt de tuberkulösa konvalescenterna. Olika utvägar kunna därvid givetvis komma i fråga och ha även på olika håll praktiserats. Redan under vården på sanatorierna har vänjande av patienterna till arbete börjat att med framgång tillämpas såsom ett led i behandlingsmetoderna där. I Danmark har detta förfarande tillämpats under något längre tid och till och med utvecklats därhän, att man på sanatorierna anser sig kunna tillgodose konvalescenternas invänjning och härdning medels härför erforderligt arbete. Hos oss synes en dylik metod ej vara så lätt att införa, åtminstone ej i den omfattning som för ändamålet erfordras. »Flertalet av våra nuvarande tuberkulos-sjukhus hava visserligen», enligt vad nationalföreningen anför, »anordningar för att bereda vissa patienter arbete, men detta dock i alltför liten skala för att på något sätt motsvara behovet av arbetsanstalter.» Inrättandet av dylika, eller så kallade arbetskolonier, där de tuberkulösa konvalescenterna efter sanatorievistelsen mottagas för att under läkaruppsikt invänjas till olika slag av förvärvsarbete, synes på sakkunnigt håll alltmera omfattas såsom den lämpligaste utvägen. Något egentligt försök med arbetskolonier av här äsyftat slag har i vårt land ej blivit gjort. Däremot finnes från andra länder åtskilliga erfarenheter att hämta i detta avseende, i synnerhet England, vars konvalescentvård också varit föremål för studier av svenska sanatorieläkare samt nationalföreningen.

Vad beträffar de ekonomiska förutsättningarna att lösa det här förevarande spörsmålet torde olika möjligheter böra tagas under övervägande. Redan patienternas av dem med stort intresse verkställda arbeten på sanatorierna har i viss mån visat sig inverka gynnsamt på dessas ekonomi. De åtgärder, som i motionens mening komma i fråga, torde även till någon del kunna bära kostnaden, men erfarenheten visar dock (t. ex. från England), vad som också lätt inses, att det allmänna måste träda emellan. Utan att föregripa en framtida utredning eller göra ett bestämt uttalande vill utskottet dock i allmänhet uttrycka den meningen, att ett samarbete mellan stat, landsting och kommuner, avvägt på ett lämpligt sätt, synes innebära den gynnsammaste lösningen av den fråga det här gäller.

Av vad i det föregående anförts torde vara tydligt, att utskottet finner en utredning rörande lämpligaste sättet att åstadkomma vård åt tuberkulösa konvalescenter vara i hög grad av behovet påkallad. En sådan utredning har emellertid redan blivit igångsatt. Enligt vad nationalföreningen i sitt utlåtande meddelat tillsatte föreningen år 1917 »en kommitté med flera subkommittéer med uppgift att utreda frågan om de åtgärder, som vore erforderliga för en mera planmässig och målmedveten kamp mot tuberkulosen i vårt land. Den subkommitté, som fick på sin lott att utreda frågan om utveckling av anstaltsvården för vuxna personer lidande av lungtuberkulos, har upptagit till ingående behandling även spörsmålet om beredande av arbetstillfällen åt vissa lungtuberkulösa, i den mån detta kunde ske i form av anstaltsvård». Av detta uttalande framgår, att en utredning av den art som motionären förordat för närvarande pågår under sakkunnig och intresserad ledning, vilken utredning enligt uppgift av nationalföreningen snarast torde föreligga färdig. Under sådana förhållanden anser utskottet, i likhet med vad nationalföreningen även framhållit, att motionens behjärtansvärda syfte säkrast torde ernås genom avvaktande av resultatet av nämnda utredning, varför ett ingripande från statsmakternas sida för närvarande icke synes erforderligt.

Under uttalande av sin förvissning, att den utredning, som från nationalföreningen är att förvänta, skall vinna beaktande av vederbörande myndigheter och så fort förhållandena medgiva föranleda förslag från Kungl. Maj:ts sida, får utskottet, i anslutning till vad ovan anförts, hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 4 mars 1922.

På utskottets vägnar:

AXEL EURÉN.

Närvarande vid förevarande ärendes slutbehandling:

herrar *Eurén*, *Jonsson* i Eskilstuna, *Corneliusson*, *Olsson* i Labbemåla, fru *Östlund*, *Björnberg*, *Ernfors*, *Holmberg*, *Olsson* i Mellerud och *Petersson* i Broaryd.